

A Buk karom a taara Ebraaio

A pirpir kaapa muga

A buk mi di timui karom a taara Iudaia, di waatung diat kaai naa a taara Ebraaio, maa diat pirpir ma ra pirpir Ebraaio. Pa te i nunurai woi maa i timu a buk mi.

A taara Iudaia baa di timu a buk mi karom diat, diat nurnur un Iesu, iaku a taara baa pa diat nurnur diat pet na bilbil un diat. Io, raa taara kon diat baa diat nurnur, diat nem na waan talili balet kup a lotu Iudaia. A buk mi i wapua diat naa koku diat waan talili. U ra nurnur karom Iesu ku diat a takado namataan God. Iesu i ngaala aakit, ia a Natun God ma i ngaala taa ra kum aangelo ma ra kum propet. Ma a matakina kunubu baa Iesu i paami i kiaana wa a mugaana kunubu. Iesu ia anundaat mukmuga na tena wetabaar karom God ma i wetabaar ma ra gaapina ut. I koina baa daat a nurnur ku un Iesu.

A winawaan i ra buk Ebraaio:

Iesu a Natun God ma i waiaa God karom daat (1:1-4)

Iesu i ngaala taa ra kum aangelo ma ia a Tena Walaaun (1:5-2:18)

Iesu i ngaala taan Moses ma Iosua (3:1-4:13)

Iesu anundaat mukmuga na tena wetabaar karom God (4:14-7:28)

A matakina kunubu (8:1-9:28)

A gaapin Iesu i una wa anundaat kum aakaina mangamangaan (10:1-39)

A nurnur (11:1-40)

Daat a nurnur un Iesu ma daat a taraam karomi
 (12:1-13:19)
 A tintinip na pirpir (13:20-25)

Natun God i ngaala aakit taa ra kum aangelo

¹ Namuga utbaai God i pirpir ma ra waa ra kum propet karom a kum taptabundaat. I pirpir lenmaa un mongoro na pakaan u ra aalawur mangaana aakapi. ² Iaku u ra kum tintinip na bung mi, i pirpir ma ra waan Natuna karom daat. A Natuna baa i pilak paai kupi in kale a kum utnaa raap. Ma u ra limaan Natuna, God i waki a rakrakaan buaal raap. ³ Natuna i baarabaara aakit ma ra minamaar anun God, ma i welaar mulu ut ma God. I baboura a rakrakaan buaal raap ma ra nuna pirpir baa i mawaat aakit. I taar taa nuna lalaau, kupi in wagomgom daat ko ra kum aakaina mangamangaan raap. Ma baa ia paam araap taa a pinapaam mi, i ki u ra papaara ot na limaan God, a ngaala na king aakit, inaanga u ra maawa. ⁴ U ra pinapaam maa God i wangaala paa Natuna kupi in ngaala aakit taa ra kum aangelo. I ngaala aakit welaar ma ra iaana, baa Tamaana i taar taai taana, i ngaala aakit taa ra iaa ra kum aangelo.

⁵ Maa God wakir i piri karom ta aangelo lenbi,
 “Ui a Natunglik,

ma mi iaau Tamaam.” *Kele 2:7*
 ma wakir i piri kaai un ta aangelo naa,
 “Iaau Tamaana,
 ma ia natunglik.” *2 Saam 7:14*

⁶ Ma baa God i tula wa mugaana Natuna urin u ra rakrakaan buaal, i piri uni lenbi,

“I koina baa a kum aangelo raap anun God diat a
lotu karomi”. *Naag 32:43*

⁷ Ma i piri lenbi u ra nuna kum aangelo,
“I puku anuna kum aangelo kupi diat a welaar
ma ra dadaip,
a kum aangelo maa diat anuna kum tultul,
ma i puku diat kupi diat a welaar kaai ma ra
kupkup i ra nguan.” *Kele 104:4*

⁸ Iaku i piri lenbi un Natuna,
“God, anum kiki na king in ki takum ma pa in
raap.
U laana naagagon anum mataanitu ma ra
takado na mangamangaan.

⁹ U nem aakit a takado na mangamangaan,
ma u milikuaana aakaina mangamangaan.
Bi ia kabina baa God, anum God, i pilak pa ui
ma i taar taa a gaaia ma ra urur taam,
baa i ngaala aakit taa ra nuna wetabaar
karom a kum teptepaam.” *Kele 45:6-7*

¹⁰ Ma God i piri kaai karom Natuna lenbi,
“Tadaaru, u ra turpaaina, ui u waki taa a kabi ra
rakrakaan buaal,
ma u waki a baakut ma ra limaam.

¹¹ Diaar a panaai raap, iaku ui un ki takum.
Diar a maulaana waanwaan welaar ma ra
ina maalu.

¹² Un pipin diaar welaar ma ina maalu na bubu-
rung,
un kiaana diaar welaar ma raa baa i kiaana
wa in maulaana maalu.

Iaku ui, pa un wekiaa,
ma num kum kilakilaala pa in raap.” *Kele*
102:25-27

¹³ God wakir i piri kaai karom ta aangelo lenbi,

“Un ki u ra papaara ot na limaang,
tuk baa ang uwia paa anum kum ebaar
kupi diat a ki natudaangi ra num naagagon.”

Kele 110:1

¹⁴ A kum aangelo raap diat a kum nion, baa diat papaam karom God, naka? I tula wa diat kupi diat a waraaut a taara, diat baa diat a lo a warwalaau.

2

A ngaatngaat na warwalaau baa Iesu i paami

¹ I koina kupi daat a murmur a kum wawer baa daat aa walangoro taai, kabina maa Iesu i ngaala aakit. Daat a murmuri kupi koku daat waan ingen koni. ² A kum pirpir baa namuga a kum aangelo diat wewapua uni i wi diat. Io, baa te pa i taraam uni ma pa i murmuri, di taar taa a naagagon na binabaalu karomi, baa i welaar ma ra nuna wabulbul. ³ Io, baa lenmaa, daat a welulu ino lelawaaai ko ra naagagon na binabaalu, baa daat taar taa tamarundaat u ra ngaatngaat na warwalaau mi? A warwalaau baa a Tadaaru ut ia wewapua muga taau uni. Ma diat baa diat walangoro in ingaana, diat wapuaanai karom daat naa i lingtatuna aakit. ⁴ God i paam a kum wakilang ma ra kum utnaa na kakaian, ma ra kum dekdek na pinapaam, ma i wetabaar werweraan ma ra kum wetabaar anu ra Takado na Nion welaar ut ma ra nuna nemnem. U ra nuna kum pinapaam maa, ia kaai i wapuaanai naa a warwalaau maa i lingtatuna aakit.

*Iesu i waan paat a muaana kupi in walaau paa
a taara*

⁵ God pa i ung taa a kum aangelo kipi diat a naagagon a matakina rakrakaan buaal baa namur in waan paat. A rakrakaan buaal baa mi daat pirpir uni. ⁶ Iaku raa pakaan kuri u ra Buk Taabu raa i piri karom God lenbi,

“Miaat a taara, woi mulu miaat baa u nuk pa miaat?

Ma aawa kabina baa u baboura miaat?

⁷ U aa waki ta miaat kipi miaat a ki natudaangi ra kum aangelo, kinalik na pakaana bung. U ung taa in kaaeng na minamaar ma ra urur un miaat,

⁸ ma u aa ung ta miaat kipi miaat a naagagon a kum utnaa raap.” *Kele 8:4-6*

God ia ung ta daat a taara kipi daat a naagagon a kum utnaa raap, io, i kaapa baa pain ta utnaa balet ma baa pain daat a naagagoni. Iaku, u ra kum kilaala mi, pa daat baboi utbaai baa a kum utnaa raap diat taraam karom daat. ⁹ Iaku daat babo Iesu, ia baa God i wakinalik taai kipi in kinalik taa ra kum aangelo, kinalik na pakaana bung ku, kipi in maat u ra taara raap. I maat kabina maa God i maari diat. Iaku mi, daat baboi naa God ia ung taa in kaaeng na urur ma ra minamaar uni, kabina u ra kinadik ma ra minaat baa i kariaanai.

¹⁰ God i waki taa a kum utnaa raap kup ia ut. Ma i takado baa in wakoina aakit paa Iesu u ra kum ngunungut baa i kariaanai. God i wakoina paai, kipi in ben paa mongoro na natnatuna kipi diat a kale paa a minamaar. Maa Iesu ia a kabi ra nundiat warwalaau. ¹¹ Iesu ungaai ma ra taara baa i wagomgom pa diat ko ra nundiat

kum aakaina mangamangaan, raa Tamaandiat ku. Bi ia a kabina baa Iesu pa i wawirwir kupi in waatung diat naa a kum tatena liklik. ¹² Ma i piri karom God lenbi,

“Ang wewapua un ui karom a kum tateng liklik,
ma ang kelekele na pir walaawa karom ui
naliwan taa ra taara na lotu.” *Kele 22:22*
¹³ Ma i piri kaai lenbi,

“Ang nurnur ut un God.” *Aais 8:17*
 Ma i piri utkaai lenbi,

“Baboi, bari iaau ma ra kum naat liklik baa God
ia taar ta diat taang.” *Aais 8:18*

¹⁴ A kukuraai ra kum naat liklik mi, a taara,
a panindiat ma ra gaapindiat ut. Ma Iesu kaai i
waan paat a muaana, welaar ma diat, a panina
ma ra gaapina ut. I paami lenmaa kupi u ra nuna
minaat in baanaakaka wa Saataan, ia baa i paam
akoto a dekdek i ra minaat. ¹⁵ Iesu i maat kupi in
walaangalaanga diat baa a bunurut na minaat i
wi diat u ra nundiat kum kinkini na lalaau. ¹⁶ I
lingtatuna aakit baa Iesu pa i paam a pinapaam
mi kupi in waraaut a kum aangelo, pate. I paami
kupi in waraaut a taara baa a kum taptabun
Aabaraam. ¹⁷ Bi ia kabina baa Iesu i waan paat
welaar ut ma ra kum tatena liklik u ra kum utnaa
raap, kupi in tena wetabaar karom God ma in
papaam ma ra maarmaari ma ra dowotina, ma in
taar anuna lalaau kupi in maat, ma God in una
wa a kum aakaina mangamangaan anu ra taara.
¹⁸ Iesu i pet laar paai kupi in waraaut diat baa
di walaam diat, maa Iesu kaai di walaami ma i
kariaana mawaat uni.

3*Iesu i ngaala taan Moses*

¹ A kum tateng liklik baa God i pilak pa muaat kупи muaat anuna taara, muaat a nuknuk paa Iesu. Ia baa Aapostolo ma a mukmuga na tena wetabaar karom God baa daat nurnur uni ma daat wewapua uni. ² God ia pilak taai kup a pinapaam mi, ma i lingtatuna uni, welaar ma Moses kaai baa i lingtatuna u ra nuna pinapaam naliwan taa ra taara anun God. ³ Di taar a ngaala na urur karom a muaana baa i paam a ruma, ma pa di taar a ngaala na urur karom a ruma baa i paami. I lenkaai maa, a urur baa di taari karom Iesu i ngaala aakit taa ra urur baa di taari karom Moses. ⁴ A kum rumaa raap, raaraa muaana i paami, iaku God i paam a kum utnaa raap. ⁵ Moses, ia a tultul anun God, ma i lingtatuna u ra nuna pinapaam naliwan taa ra taara anun God. I wewapua muga taau u ra kum utnaa baa God in wewapua uni namur. ⁶ Iaku Kaarisito, ia Natun God ma i lingtatuna u ra nuna pinapaam baa i baboura a ruma anun God. Baa daat tur dekdek u ra nurnur, ma pa daat burut, baa daat ki walaang kup a kum utnaa baa God in paami, io, daat a ruma anun God.

Diat baa pa diat nurnur pa diat a ruk u ra taamaan na ningi anun God

⁷ Io, baa daat a taara anun God, daat a murmur a pirpir anu ra Takado na Nion baa i piri lenbi, “Umari baa muaat walangoro in ingaana,
⁸ koku muaat wadekdek a balaamuaat

welaar ma ra kum taptabumuaat namuga diat paami,
 baa pa diat taraam karom iaau,
 u ra kum kilakilaala baa diat ki u ra bil na wanua ma diat walaar iaau.

⁹ Diat walaar iaau,
 ma diat babo ut anung kum pinapaam un 40 kilaala.

¹⁰ Io, bi ia kabina baa iaau kaankaan karom a taaun taara maa,
 ma iaau piri lenbi,
 ‘A nuknukindiat i waan raara a bungbung raap,

ma pa diat murmur anung aakapi.’

¹¹ Io, iaau kaankaan ma iaau wewelman lenbi,
 ‘Pain diat a ruk u ra nung taamaan na ningo.’” *Kele 95:7-11*

¹² A kum tateng liklik, muaat a baboura muaat, kopi koku te kon muaat a nuknukina in murmur aakaina mangamangaan ma pa in nurnur, ma in waan ingen kon God, baa a lalaauina. ¹³ Muaat a pirpir na wewaraaut wetwetalaai karom muaat, u ra bungbung raap baa di waatungi naa “umari.” Muaat a paami lenmaa, kopi koku aakaina mangamangaan in waruga paa te kon muaat, ma in wadekdek baat in balaana. ¹⁴ Daat tepaana ma Kaarisito, baa daat tur dekdek u ra nurnur tuk u ra tintinipina, welaar ma daat turpaai mai namuga. ¹⁵ Welaar ma di aa pir taai u ra Buk Taabu lenbi,

“Umari baa muaat walangoro in ingaana,
 koku muaat wadekdek a balaamuaat,

welaar ma ra kum taptabumuaat namuga diat paami, baa pa diat taraam karom iaau.”

Kele 95:7-8

¹⁶ Woi diat maa diat walangoro in ingaan God, iaku pa diat taraam uni? Diat raap baa Moses i ben apari pa diat taangirong Aaigipto, naka?

¹⁷ Woi diat maa God i kaankaan karom diat 40 kilala? Diat baa diat paam aakaina mangaman-gaan ma diat maat u ra bil na wanua, naka?

¹⁸ Woi diat maa God i weweliman naa pa diat a ruk u ra nuna taamaan na ning? Diat baa pa diat taraam karomi, naka? ¹⁹ Io, daat baboi baa pa diat pet laar paai kupi diat a ruk u ra nuna taamaan na ning, kabina maa pa diat nurnur.

4

A taamaan na ning anu ra taara anun God

¹ God ia weweliman taau karom daat naa daat a ruk u ra nuna taamaan na ning. Anuna wewe-liman maa kuri utbaai. Io, daat a tumaarang, kaduk ta taara kon daat pa diat a pet laar paai kupi diat a ruk. ² Maa daat kaai daat aa walangoro taa a Koina Wewapua welaar ma ra kum taptabundaat taanga namuga. Diat walangoro taai ut, iaku pa i waraaut diat, kabina maa pa diat nurnur uni. ³ Io, daat baa daat aa nurnur un God, daat a ruk u ra nuna taamaan na ning. Iaku a kum taptabundaat namuga, diat baa pa diat nurnur, God ia pir taai un diat lenbi,

“Iaau kaankaan ma iaau weweliman lenbi,

‘Pain diat a ruk u ra nung taamaan na ning.’”

Kele 95:11

God i pir a pirpir mi u ra kum kilaala anun Moses, iaku i lingtatuna, namuga utbaai i waraaip anuna pinapaam baa i waki a rakkraan buaal, ma i ngo. Lenmaa ia waninaar taa anuna taamaan na ningi. ⁴ Ma i kaapa naa ia waninaar taai, maa a Buk Taabu i pirpir u ra we-7 na bung lenbi, “Ma u ra we-7 na bung God i ngo ko ra nuna kum pinapaam raap.” *Tur 2:2*

⁵ Ma u ra Buk Taabu baa daat aa luk taai mun, God i piri balet lenbi, “Pain diat a ruk u ra nung taamaan na ningi.” *Kele 95:11*

⁶ Diat baa diat walangoro a Koina Wewapua namuga, pa diat ruk u ra nuna taamaan na ningi, kabina maa pa diat taraam karom God. Iaku aakapi i paapa utbaai, kup ta taara ingen diat a ruk ut u ra nuna taamaan na ningi. ⁷ I kaapa naa aakapi i paapa utbaai, kabina maa mongoro na kilaala namur taan diat baa pa diat taraam, God i pirpir utbaai u ra nuna taamaan na ningi. I pirpir ma ra waan Dewid lenbi,

“Umari, baa muaat walangoro in ingaana,
koku muaat wadekdek a balaamuaat.” *Kele 95:7-8*

Baa God i piri “umari” i kukuraaina naa ia ung taa raa bung balet kupi a taara diat a ruk u ra nuna taamaan na ningi. ⁸ Baa gun Iosua ia taar taa a ningi karom a kum taptabundaat, a taara Israael, baa diat ruk u ra taamaan Kaanaan, God pa in ung taa balet ma ta bung ingen kup a taara diat a ruk u ra nuna taamaan na ningi. ⁹ Lenmaa a ningi anu ra taara anun God i ki utbaai, welaar ma ra bung na ningi anun God u ra we-7 na bung. ¹⁰ Io, baa te i ruk u ra taamaan na ningi anun God,

ia ngo ko ra nuna kum pinapaam, welaar ma God baa i ngo ko ra nuna kum pinapaam. ¹¹ Io, daat a ongor kupi daat a ruk u ra taamaan na ning maa, kupi koku te kon daat in welaar ma ra taara baa pa diat taraam ma pa diat ruk.

¹² Maa a pirpir anun God i lalaaun ma i pa paam. I wangwangaan aakit taa ra in liwan na wineium baa ru titina. I ruk ma i papoko tuk u ra wanua baa a niondaat ma ra balaandaat diaar ki iaai. Ma i ruk ma i papoko tuk u ra wanua baa a kum ur diat kakanaawa ungaai iaai. Ma i naagagon a kum ninunuk ma ra kum nemnem u ra balaandaat. ¹³ Ma pa ta utnaa baa God ia waki taai baa i wawalipa ko ra mataana. A kum utnaa raap i tur laangalaanga ma i baarabaara raap ku u ra mataana. Ma namur daat a tur namataana ma daat a pir apuaana a kum utnaa raap baa daat aa paam tataai.

Iesu anundaat mukmuga na tena wetabaar karom God

¹⁴ Iesu, a Natun God, ia a ngaala na mukmuga na tena wetabaar karom God, baa i waan unaanga u ra maawa. Io, bi ia a kabina baa daat a tur dekdek u ra kum wawer baa daat nurnur uni ma daat laana wewapua uni. ¹⁵ Ma i nunurai naa pa ta dekdekindaat kupi daat a uwia paa aakaina, ma i maari daat. Maa di aa walaam amuga taa Iesu ma ra aalawur mangaana walwalaam raap baa di laana walaam daat mai, iaku pa i paam ta aakaina mangamangaan. ¹⁶ Io, daat a waan karom God, anundaat King, a tena maarmaari, ma koku daat burut. Daat a waan karomi kupi

daat a watur akoto anuna maarmaari, baa in waraaut daat u ra nundaat kum mawaat.

5

¹ A kum mukmuga na tena wetabaar raap karom God, God i pilak pa diat ko ra taara, ma i ung ta diat kupi diat a tur wakilang a taara namataana. Diat a taar a kum wetabaar ma diat a tun a kum wewagua kupi God in una wa a kum aakaina mangamangaan anu ra taara. ² A mukmuga na tena wetabaar karom God i pet laar paai kupi in papaam ma ra maarmaari karom a taara baa pa diat manaana ma diat paam a kum niraara, kabina maa ia kaai pa ta dekdekina kupi in uwia paa aakaina, maa ia kaai a muaana ku. ³ Bi ia kabina baa i mawaat kupi in tun ut a kum wetabaar. Wakir kupi in una wa ku a kum aakaina mangamangaan anu ra taara, pate. Kupi in una wa utkaai anuna kum aakaina mangamangaan.

⁴ Wakir u ra nemnem anun te baa in lo paa a ngaatngaat na tiniba na mukmuga na tena wetabaar karom God, pate. U ra wewataai ut anun God baa a muaana in mukmuga na tena wetabaar, welaar ma i paami karom Aaron. ⁵ Ma lenkaai maa, Kaarisito pa i wangaala paai kupi in mukmuga na tena wetabaar karom God. Iaku God i piri karomi lenbi,

“Ui a Natunglik,

ma mi iaau Tamaam.”

Kele 2:7

⁶ Ma un raa pakaan kuri u ra Buk Taabu, God i piri kaai lenbi,

“Ui a tena wetabaar karom God,
welaar ma Melkisedek,

ma num pinapaam in tur takum.” *Kele 110:4*

⁷ Baa Iesu i lalaau min u ra rakaan buaal, i kulkulaai ma ra nuna kum niaaring ma ra lur na mataana karom God, ia baa i pet laar paai kupi in walaau paai ko ra minaat. Ma God i walangoroi, kabina maa i taar araap taa anuna lalaau karom God. ⁸ I lingtatuna aakit Iesu a Natun God, iaku maa i kariaana ut a ngunungut. Ma a ngunungut maa i weri kupi in taraam karom God. ⁹ Baa God ia wakoina aakit paa Natuna, io, ia a kabi ra warwalaau takum karom diat raap baa diat tartaraam karomi. ¹⁰ Ma God i ung taa Iesu kupi ia a mukmuga na tena wetabaar, welaar ma Melkisedek.

A pirpir na watumaarang kupi koku te i waan ingen ko ra nurnur

¹¹ Mongoro na utnaa utbaai baa miaat a pirpir uni u ra utnaa mi. Iaku i dekdek aakit kupi miaat a palaa wakaak a kukuraaindiat karom muaat, kabina maa pa muaat lo gagaai. ¹² Muaat aa nurnur iwan, ma mi i ot ma kupi muaat a kum tena wawer. Iaku, muaat iba utbaai kup te baa in wer muaat balet u ra kum mugaana wawer u ra pirpir anun God. Pa muaat pet laar paai kupi muaat a aan a dekdek na utnaa. Muaat pet laar paai ku kupi muaat a ngaau. ¹³ Baa te i ngaau utbaai, ia a naat mangalon kubaai, ma pa i laa u ra wawer u ra takado na mangamangaan. ¹⁴ Diat baa diat aa ngaala diat aan a dekdek na utnaa na winangaan. Diat baa diat walaana diat kupi diat a babo lele a koina mangamangaan ma ra aakaina

mangamangaan diat welaar ma diat baa diat aan a dekdek na utnaa.

6

¹ Io mi, daat a waan urong namuga kup raa kum wawer bulung baa in wadekdek daat u ra nundaat nurnur. Koku daat wawer balet u ra kum mugaana wawer un Kaarisito baa daat aa wawer paa uni. A kum wawer lenbi: a nukpuku ko ra kum mangamangaan baa in ben daat kup a minaat, a nurnur un God, ² a wawer u ra baapitaaiso, a wawer u ra ung limaandi nate u ra taara, a tinur balet ko ra minaat ma ra naagagon na binabaalu takum. ³ Daat a waan urong namuga baa God in mulaaoit.

⁴ Pa te in ben talili laar paa a taara kupi diat a nukpuku karom God baa diat aa waan ingen koni. A taara baa diat aa nunura a kaapa anun God, diat aa namene taa a wetabaar taanginaanga u ra maawa, diat aa lo paa a Takado na Nion, ⁵ diat aa nunurai naa a pirpir anun God i koina ma diat aa kariaana taa a dekdek anun God baa in waan paat namur. ⁶ Baa diat aa puka paa ko ra kum utnaa mi, pa te in ben talili laar pa diat kupi diat a nukpuku. Kabina maa anundiat punuka i welaar ma baa diat aak waat Natun God u ra bolo ma diat pet taai kupi a taara diat a tataur uni.

⁷ A pia baa i inim paa a polo na baata baa i laana puka, ma i taar a utnaa na winangaan baa i waraaut diat baa diat maarut taai, a pia maa God i pir wadaani. ⁸ Iaku a pia baa i taar ku a kum aakaakaina wali ma ra kum barudu pa ta utnaa i gaa uni. Pa i welwelik ma God in taar a naagagon

na binabaalu karomi ma namur in tun wai u ranguan.

⁹ A kum teptepaamiaat, miaat aa pir taa a kum dekdek na pirpir mi taa muaat. Iaku miaat nunura mului naa muaat murmur a koina aakapi baa in waan kup a warwalaau. ¹⁰ God pa i laana paam ta utnaa baa pa i takado. Pa in dumaana laar paa anumuaat pinapaam ma ra numuaat maarmaari baa muaat paami karomi, baa muaat aa waraaut taa anuna taara, ma ra numuaat wewaraaut karom diat pa i raap utbaai. ¹¹ Anumiaat ngaala na nemnem kupi muaat raap raaraa muaat a ongor u ra maarmaari lenutmaa muaat laana paami, tuk u ra tintinipina. Muaat a paami lenmaa kupi a kum utnaa baa muaat ki walaang ma ra nurnur kupi, in waan paat lingtatuna ut karom muaat. ¹² Pa miaat nemi naa muaat a malawo, pate. Miaat nemi naa muaat a welaar ma diat baa diat nurnur ma diat ki walaang ma pa diat talanguan, io diat a paam akoto a kum utnaa baa God ia wewelman taau uni.

A wewelman lingtatuna anun God

¹³ Baa God i paam taa anuna wewelman karom Aabaraam, i wadekdeki ma ra iaana ut, maa pa ta iaan te balet i ngaala taana. ¹⁴ God i wewelman taau naa, “A lingtatuna baa ang pir wadaan ui ma ang taar taa ta mongoro na natnatum.” *Tur 22:17*

¹⁵ Ma Aabaraam i ki walaang ma pa i talanguan, ma namur i paam akoto a utnaa baa God ia wewelman taau uni karomi.

16 Baa a taara diat paam a wewelman, diat wadekdek anundiat wewelman ma ra iaan te baa i ngaala taan diat. Lenmaa, a wewelman maa in tur dekdek ma pa ta pirpir na pupuku balet ma uni. **17** Ma God kaai, baa i paam anuna wewelman i wadekdeki ma ra iaana ut, kupi in wapuaanai karom anuna taara, diat baa i paam taa anuna wewelman karom diat, naa pa in puku balet ma a nuknukina. **18** Bari ia a ru utnaa baa pain te in kiaana laar pa diaar: a wewelman, ma ra iaana baa i wadekdek anuna wewelman mai. Maa God pa in warwaruga laar paai. I paam a wewelman lenmaa kupi in wadekdek daat, daat baa daat aa kalaa paraap taau karomi. Io, daat a tur dekdek u ra nundaat kini walaang ma ra nurnur kup a wewelman anun God, baa kuaa namuga taan daat. **19** A utnaa baa daat ki walaang kupi ma ra nurnur, i welaar ma ra aagaa u ra niondaat, baa pa in kakaraai. I ruk u ra rumna na wetabaar u ra pakaana baa i Taabu Aakit namur taa ra ina maalu na babaat kutu inaanga u ra maawa. **20** Iesu ia ruk muga unaanga kupi in waraaut daat. Ia anundaat mukmuga na tena wetabaar karom God, welaar ma Melkisedek, ma nuna pinapaam maa in tur takum.

7

Melkisedek a tena wetabaar karom God

1 Melkisedek ia a king taangirong Saalem, ma ia a tena wetabaar karom God, baa i Ngaala Aakit. I baraata Aabaraam baa i waan talili balet ko ra wineium baa ia uwia paa waat na king. Ma Melkisedek i pir wadaani. **2** Ma Aabaraam kaai

i taar taa raaraain ko ra noina taan Melkisedek ko ra kum utnaa raap baa i uwia paai ko ra wineium. A iaan Melkisedek, a kukuraaina baa a king anu ra takado na mangamangaan. Ma a king taangirong Saalem, a kukuraaina baa a king na maalmaal. ³ Pa te i nunura tamaana ma naana, ma ra nuna wuna taara. Pa ta turpaai ra nuna lalaau, ma pa ta tintinipina kaai. Melkisedek i welaar ma Natun God, ia kaai a tena wetabaar karom God, ma nuna pinapaam in tur takum.

⁴ Baboi, Melkisedek i ngaala aakit. Aabaraam, ia a ngaala na tabundaat, iaku maa i taar taa raaraain ko ra noina taan Melkisedek ko ra kum utnaa raap baa i uwia paai ko ra wineium. ⁵ A Naagagon anun Moses i naagagoni naa a wuna taara Lewi, diat baa a kum tena wetabaar karom God, diat a lo paa raaraain ko ra noina ko ra kum utnaa raap anu ra taara Israael. A taara maa diat a kum tatei ra wuna taara Lewi. A lingtatuna baa diat kaai a kum taptabun Aabaraam, iaku diat taar ut raaraain ko ra noina ko ra nundiat kum utnaa raap. ⁶ Melkisedek, wakir ia ko ra wuna taara Lewi, iaku i lo paa raaraain ko ra noina ko ra kum utnaa raap anun Aabaraam. I pir wadaan Aabaraam, ia baa ia lo paa a kum wewelman kon God. ⁷ I kaapa naa ia baa i ngaala i pir wadaan ia baa i kinalik taana.

⁸ A kum tena wetabaar karom God, diat baa diat lolo raaraain ko ra noina ko ra kum utnaa raap anu ra taara Israael, diat a maat ku. Iaku a Buk Taabu i piri naa Melkisedek i lalaau. ⁹ Ma daat a piri lenbi, Lewi kaai i taar raaraain ko ra noina karom Melkisedek u ra bung baa Aabaraam i wetabaar, kabina maa Lewi ko ra wuna taara

anun Aabaraam. Iaku a wuna taara Lewi diat lolo raaraain ko ra noina anu ra taara Israael. ¹⁰ Baa Melkisedek i baraata Aabaraam pa di buta utbaai Lewi. Iaku i welaar ma baa a lalaauan anun Lewi i ki ut u ra panin Aabaraam, kabina maa namur in waan paat ko ra wuna taara anun Aabaraam. Io, lenbi, daat a piri naa Lewi i wetabaar karom Melkisedek.

Iesu a tena wetabaar karom God welaar ma Melkisedek

¹¹ A pinapaam baa a kum tena wetabaar karom God, a wuna taara Lewi, diat paami, ia maa a kabi ra kum Naagagon anun Moses baa God i taari karom a taara Israael. Baa gun a pinapaam anu ra kum tena wetabaar i pet laar paai kupi in una wa aakaina mangamangaan anu ra taara, io, pa ta niba balet ma kup ta tena wetabaar ingen welaar ma Melkisedek, baa wakir welaar ma Aaron.* ¹² Baa di kiaana wa a kum tena wetabaar karom God, io, din kiaana wa utkaai a kum Naagagon. ¹³ A kum pirpir mi di piri u ra nundaat Tadaaru, ia baa kon raa wuna taara ut. Ma pa te ko ra nuna wuna taara i lo a pinapaam na tena wetabaar karom God. ¹⁴ I kaapa baa anundaat Tadaaru i waan paat ko ra wuna taara Iuda. Iaku Moses pa i waatung a wuna taara Iuda baa i pirpir u ra kum tena wetabaar karom God.

¹⁵ I kaapa karom daat baa raa tena wetabaar ingen ia waan paat, ia baa i welaar ma Melkisedek. ¹⁶ Wakir i lo a pinapaam na tena wetabaar karom God kabina ia ko ra wuna taara Lewi welaar ma ra pirpir na Naagagon, pate. I lo a pinapaam maa

* **7:11:** Aaron ia a tena wetabaar karom God, ma ia ko ra wuna taara Lewi.

kabina u ra dekdek i ra lalaau baa pa in raap.
17 Maa a Buk Taabu ia pir taai uni lenbi,
 “Ui a tena wetabaar karom God,
 welaar ma Melkisedek,
 ma num pinapaam maa in tur takum.” **Kele**

110:4

18 Baa lenmaa i kaapa naa di aa rakaan wa a
 mugaana naagagon baa i pirpir u ra kum tena
 wetabaar, maa a naagagon maa pa ta dekdekina
 ma pa ta utnaa i gaa uni. **19** Maa a naagagon
 maa pa i watakado paa a taara kupi diat a waan
 marawaai karom God, pate. Iaku God ia paam
 taa aakapi kupi daat a waan marawaai karomi.
 Aakapi maa i koina aakit taa ra kum Naagagon.
 Ma mi daat pet laar paai kupi daat a ki walaang
 ma ra nurnur kupi.

20 Baa God i taar taa a pinapaam na tena
 wetabaar karom Iesu, i paam taa a wewelman
 uni ma i wadekdeki ma ra iaana. Iaku pa i paam
 ta wewelman lenmaa u ra wuna taara Lewi baa
 i taar a pinapaam na tena wetabaar karom diat.
21 Iaku baa Iesu i lo a pinapaam na tena wetabaar,
 God i wewelman lenbi,

“A Tadaaru ia wewelman taau,
 ma pa in puku a nuknukina.
 ‘Ui a tena wetabaar karom God,
 ma num pinapaam in tur takum.’ ” **Kele**

110:4

22 Io, lenmaa Iesu i walingtatuna a matakina
 kunubu baa i koina taa ra kunubu baa God i taari
 karom Moses.

23 A lingtatuna, mongoro na tena wetabaar,
 iaku a minaat i turbaat diat kupi koku diat pa-
 paam takum. **24** Iaku Iesu, ia a tena wetabaar baa

nuna pinapaam in tur takum. Pa te in kiaanai u ra nuna pinapaam, kabina maa i lalaaun takum.

25 Lenmaa Iesu i pet laar paai kupi in walaauaun a taara baa diat waan karom God u ra iaan Iesu. In walaauaun diat ma diat a lalaaun takum, kabina maa i lalaaun takum kupi in aaraaring un diat.

26 Iesu ia a mukmuga na tena wetabaar, baa i laana waraaut daat. God i gaaia u ra nuna mangamangaan, pa din takuna laar paai un ta aakaina mangamangaan ma i gomgom aakit namataan God. God i waki taai inaanga nate u ra maawa, ingen ko ra aakaina taara. **27** Pa i welaar ma ra kum mukmuga na tena wetabaar, baa diat tuntun wetabaar u ra bungbung raap, u ra nundiat kum aakaina mangamangaan muga, ma namur anu ra taara kaai. Iesu pa i paami lenmaa. I taar taa ku raa wetabaar u ra aakaina mangamangaan anu ra taara. I wetabaar ma ia ut. I paam taai raa pakaan ku, ma pa in paami balet ma, maa a wetabaar maa in ki takum. **28** A kum mukmuga na tena wetabaar karom God, baa di ung ta diat welaar ma ra kum Naagagon anun Moses, pa ta dekdekindiat. Iaku, namur taa ra kum Naagagon anun Moses, God i paam a wewelman, baa i pilak paa Natuna kupi in mukmuga na tena wetabaar. A tena wetabaar maa i takado ma in ki takum.

8

Iesu anundaat mukmuga na tena wetabaar u ra matakina kunubu

1 Bari ia a ngaala na utnaa baa miaat aa pirpir paa uni: Ia baa ia ki u ra papaara ot na limaa ra kiki anun God, a ngaala na King aakit inaanga u

ra maawa, ia maa anundaat mukmuga na tena wetabaar karom God. ² I papaam karom God inaanga u ra maawa u ra pakaana baa i Taabu Aakit u ra rumna na wetabaar. Ia a rumna na wetabaar lingtatuna, baa a Tadaaru ut i paami ma wakir a taara diat paami.

³ A kum mukmuga na tena wetabaar raap karom God, God i ung ta diat kupi diat a taar taa a kum wetabaar ma diat a tun a kum wewagua kupi a wetabaar karomi. Lenmaa i mawaat kupi Iesu anundaat mukmuga na tena wetabaar in wetabaar kaai ma ta utnaa. ⁴ Baa gun in ki min napia, pa in tena wetabaar karom God, kabina maa raa kum tena wetabaar kuri ut diat napia, ma diat laana taar a wetabaar welaar ma ra kum Naagagon anun Moses. ⁵ A pinapaam na wetabaar diat laana paami u ra rumna na wetabaar. A rumna maa i welaar ku ma ra malalar i ra rumna inaanga u ra maawa. Bi ia kabina baa God i watumaarang Moses, baa i waninaar kupi in paam a rumna sel baa diat a tuntun wetabaar uni. I piri taana lenbi, “Babourai! Un paam a kum utnaa raap, welaar ut ma ra malalar i ra rumna baa iaau aa waiaa taai taam inaanga u ra taangaai.”

Pin 25:40

⁶ Iaku Iesu ia lo paa a pinapaam na tena wetabaar baa i ngaala aakit taa ra pinapaam na wetabaar anu ra kum tena wetabaar. Lenkaai maa a kunubu baa Iesu ia paam ot paa kupi in aal ungaai God ma ra taara, i ngaala aakit taa ra mugaana kunubu. A kum wewelman baa diat a kabi ra kunubu maa, diat koina aakit taa ra kum mugaana wewelman.

⁷ Baa gun a mugaana kunubu i takado aakit, io,
pa ta niba ma kup te balet. ⁸ Iaku maa God i baboi
naa aakaina mangamangaan i ki utbaai karom a
taara ma i piri lenbi,

“A Tadaaru i piri naa: Baboi, a kum bungbung
diat a waan paat,
baa ang paam a matakina kunubu
ma ra taara Israael
ma ra taara Iuda.

⁹ Pa in welaar ma ra kunubu
baa iaau paami ungaai ma ra kum taptabun-
diat
u ra bung baa iaau ben apari pa diat taangirong
Aaigipto.

Pa diat murmur anung kunubu,
io, iaau taar taa in tamarung taan diat.

¹⁰ A Tadaaru i piri lenbi: Bi ia a kunubu baa ang
paami ungaai ma ra taara Israael,
u ra kum bungbung namur.

Ang ung taa anung kum naagagon u ra nuknukin-
diat,
ma ang timu taai u ra balaandiat.

Ma iaau ang God anundiat,
ma diat anung taara.

¹¹ Ma diat baa diat teptepaana,
ma diat tatena liklik,
pa diat a wer wetwetalaai diat balet ma lenbi,
'Un nunura a Tadaaru,'
kabina maa diat raap diat aa nunura iaau,
a taara biaa ku ma diat kaai baa diat ngaala.

¹² Ang una wa nundiat kum niraara,
ma pang nuk paa balet ma nundiat kum
aakaina mangamangaan.” *Ier 31:31-34*

¹³ Baa God i waatung a kunubu mi baa “a matakina kunubu”, i kaapa naa a mugaana kunubu ia turaaina. Ma ra utnaa i turaaina ma ia welwelik uni, i marawaai baa in panaai.

9

A aakapi na lotu baa i murmur a mugaana kunubu

¹ U ra mugaana kunubu, God i taar a kum naagagon na lotu karom diat, ma diat paam a ruma na sel baa diat a lotu karomi uni min napia.

² Diat pagaa a ruma na sel. A mugaana kukur ra ruma di waatungi naa a pakaana baa i Taabu. Kuraa u ra kukur ra ruma maa, a turtur i ra laam, ma ra luwu, ma ra bred baa di wetabaar mai karom God. ³ Ma namur taa ra weruina maalu na babaat kutu, raa kukur ra ruma bulung baa di waatungi naa a pakaana baa i Taabu Aakit.

⁴ Kuraa u ra kukur ra ruma maa, a luwu baa di paami ma ra goled baa di laana tuntun a bulit baa a tubalina i aangawian wakwakaak uni. Kuraa kaai u ra kukur ra ruma maa a bok na kunubu baa di aa banaama taa a goled u ra kum papaarina raap. Ma kuraa nabalaan bok na kunubu maa a laa di paami ma ra goled, baa a maana i taana naruma uni, ma ina buka anun Aaron baa i ibul, ma ra ru pakaana waat baa God i timu a kum Naagagon un diaar. ⁵ A kum tena wetabaar karom God diat aapur a gaap nate u ra bongbong i ra bok maa, kupi God in una wa aakaina mangamangaan anu ra taara. A ru taabataaba i ra ru wawaki kuraa diaar nate u ra bok maa, ma diaar waiaa a minamaarin God. A kum bibiaandiaar i burung baat a bok maa. Iaku

mari wakir a pakaana bung kipi din papalaa u ra kum utnaa raap mi.

⁶ Baa di aa waninaar raap taa a kum utnaa u ra ruma na sel, a kum tena wetabaar diat rukruk ma diat parpari u ra bungbung raap u ra mugaana kukur ra ruma, baa i tur nataamaan, kipi diat a paam anundiat pinapaam. ⁷ Iaku raa pakaan ku un raaraa kilaala, a mukmuga na tena wetabaar karom God ia ot ku i laana ruk u ra weru kukur ra ruma baa kuraa naruma. Pa in ruk biaa ku, in lo ut a gaap, kipi in wetabaar mai karom God. In wetabaar mai kipi God in una wa anuna kum aakaina mangamangaan, ma ra kum aakaina mangamangaan kaai anu ra taara baa diat paampaam taai ma pa diat nunurai. ⁸ U ra kum utnaa mi a Takado na Nion i wapuaanai naa, baa a mugaana ruma na sel i tur utbaai, anundaat aakapi na niruk u ra pakaana baa i Taabu Aakit pa i paapa utbaai. ⁹ Bi ia a walawalar kup a kum kilaala mi. I kukuraainaa naa a kum wetabaar baa pa di tuni ma ra kum wetabaar kaai baa di tuntuni, baa di tabaara God mai, pa diat a wagomgom laar paa in balaan te baa i wetabaar mai. ¹⁰ A kum naagagon mi ko ra winangaan ma ra ininim ma ra kum pinapaam na wagomgom. Diat a kum naagagon ku ko ra panindaat. Diat tur ku tuk u ra bung baa God in wamatakina a kum utnaa raap.

A gaapin Kaarisito i wagomgom a taara

¹¹ Iaku Kaarisito ia waan paat. Ia a mukmuga na tena wetabaar karom God baa i waan paat ma ra kum koina utnaa baa kuri diat aa ki. I ruk u ra ruma na sel baa i koina aakit taa ra mugaana

ruma na sel. Wakir a taara diat paami, io, i kaapa naa wakir ko ra kum wawaki mi u ra rakrakaan buaal. ¹² Raa pakaan ku Iesu i ruk u ra pakaana baa i Taabu Aakit. Wakir i ruk ma ra gaap i ra me ma ra kum naat na bulumakaau kipi in wetabaar mai. I ruk ma ra gaapina ut, ma i kul walaangalaanga pa daat. Ma nuna pinapaam na winekul maa in tur takum. ¹³ Welaar ma ra kum Naagagon anun Moses, di laana aapur a taara ma ra gaap i ra me ma ra bulumakaau ma ra kabu i ra naat na bulumakaau a tabuanina, baa di aa tun taai. Di aapur diat baa diat durdur namataan God, kipi in wagomgom a panindiat. ¹⁴ Baa i lingtatuna naa di wagomgom a taara lenmaa, io, i lingtatuna aakit baa a gaapin Kaarisito i wagomgom daat! U ra dekdek i ra Takado na Nion baa i ki takum, Kaarisito i taar taa anuna lalaaun, a gomgom na wetabaar karom God. A gaapina i wagomgom anundaat lalaaun ko ra kum minaat na pinapaam baa daat a wirua uni, kipi daat a papaam karom God baa a lalaaunina.

¹⁵ Bi ia kabina baa Kaarisito i paam taa a matakina kunubu, baa i aal ungaai taa God ma ra nuna taara. I paami kipi diat, baa God ia pilak pa diat, diat a daan takum welaar ma ra nuna wewelman. Kaarisito i kul pa diat ma ra gaapina, baa i maat un diat. Anuna minaat i walaangalaanga pa diat ko ra nundiat kum aakaina mangamangaan baa diat paampaami, baa a mugaana kunubu i tur utbaai.

¹⁶ Baa te i nemi naa in wewapua kaapa baa woi maa in kale paa anuna kum utnaa namur baa in maat, io, in timu raap taai u ra dona pepaa.

Iaku a dona pepaa maa pa i gaa un ta utnaa tuk baa a taara diat nunurai naa a muaana maa ia maat. ¹⁷ A dona pepaa maa pa ta kukuraaina baa a muaana maa i lalaauut baai. Iaku, baa ia maat, io, te in pet laar paai baa in kale paa maraagaam a kum utnaa kuraa u ra kunubu u ra dona pepaa maa. ¹⁸ Lenmaa pa di walingtatuna biaa ku a mugaana kunubu, pate. Di walingtatunai ut ma ra gaap. ¹⁹ Baa Moses ia waatung araap taa a kum Naagagon taa ra taara raap, io, i lo paa a gaap i ra kum naat na bulumakaau ma ra kum me, ma i ung ungaai paai ma ra palaa. I lo paa a gagaana diwaai baa di waatungi ma isop, baa di aa do taai ma ra taar na weu i ra sip. I puk paai u ra gaap maa, ma i aapur a buk na Naagagon ma ra taara raap mai. ²⁰ Ma i piri lenbi, “Bi ia a gaap, a kunubu i aal ungaai God ma ra taara, baa i naagagon taai naa muaat a murmuri.” *Pin 24:8*

²¹ Lenkaai maa i aapur a ruma na sel ma ra gaap. Ma i aapur kaai a kum utnaa raap baa diat laana papaam mai u ra lotu. ²² Maa a kum Naagagon anun Moses i piri naa din wagomgom mongoro na utnaa ma ra gaap. Baa a gaap pa in talabo, io, God pa in una wa a kum aakaina mangamangaan.

A wetabaar anun Iesu i una wa anundaat kum aakaina mangamangaan

²³ I mawaat kipi din wagomgom a ruma na sel ungaai ma ra kum utnaa naruma uni, ma ra gaap i ra kum wewagua, maa diat a malalar i ra kum utnaa inaanga u ra maawa. Iaku a kum utnaa inaanga u ra maawa, di wagomgom diat ma ra wetabaar baa i koina aakit taa ra kum wetabaar

min napia. ²⁴ Kaarisito pa i ruk u ra pakaana baa i Taabu Aakit, baa a taara diat paami. A pakaana maa a malalar ku i ra lingtatuna na pakaana baa i Taabu Aakit. I ruk unaanga ut u ra maawa ma i tur namuga namataan God un daat.

²⁵ Wakir i ruk unaanga u ra maawa kupi in taar taa ia ut a wetabaar karom God ta mongoro na pakaan, welaar ma ra mukmuga na tena wetabaar, baa i laana ruk u ra pakaana baa i Taabu Aakit u ra kum kilaala raap ma ra gaap i ra wewagua. ²⁶ Baa in lenmaa, Kaarisito in wirua mongoro na pakaan turpaai ut u ra turpaai ra rakrakaan buaal. Iaku maa u ra kum tintinip na bung i waan paat raa pakaan ku. I taar taa ia ut a wetabaar karom God kupi in kamaar wa a kum aakaina mangamangaan.

²⁷ A taara raap diat a maat raa pakaan ku, ma namur diat a tur u ra naagagon anun God.

²⁸ Lenkaai maa Kaarisito i taar taa ia ut a wetabaar karom God raa pakaan ku, kupi in lo ingen wa a kum aakaina mangamangaan anu ra mongoro na taara. Ma in waan paat balet a weru pakaan. Wakir ma kupi in lo ingen wa a kum aakaina mangamangaan, pate. In waan paat kupi in walaaun pa diat baa diat ki walaang kupi.

10

A kum wetabaar pain diat a una wa a kum aakaina mangamangaan

¹ A kum Naagagon anun Moses i welaar ku ma ra malalar i ra kum koina utnaa baa namur in waan paat, wakir diat a kum utnaa mulu maa. Io, lenmaa, a kum Naagagon anun Moses baa i piri

naa diat a wetwetabaar u ra kum kilaala raap, pa in watakado laar paa a taara baa diat waan marawaai karom God kupi diat a lotu karomi.

² Kaduk a kum wetabaar maa in gi agomgom a taara ko ra nundiat kum aakaina mangamangaan, io, a nuknukindiat pa in takuna diat balet ma u ra nundiat kum aakaina mangamangaan, ma pa diat a wetabaar balet ma. ³ Iaku, baa diat wetabaar u ra kum kilaala raap diat nuk paa balet anundiat kum aakaina mangamangaan. ⁴ Maa a gaap i ra kum bulumakaau ma ra kum me pa diat pet laar paai kupi diat a una wa a kum aakaina mangamangaan anu ra taara.

⁵ Io, baa Kaarisito i waan paat urin u ra raskrakaan buaal i piri karom God lenbi,
“A kum wetabaar baa pa di tuni ma ra kum wetabaar baa di tuntuni pa u nemi,
iaku u aa taar taa a paning taang.

⁶ A kum wetabaar baa di tun raap wai, ma ra kum wetabaar kaai u ra aakaina mangamangaan
pa u gaaia un diat.

⁷ Io, iaau piri naa, ‘God, baboi, iaau aa waan paat,
kupi ang paam ot paa anum nemnem,
welaar ma di aa timtimu taau un iaau u ra num buk.’” *Kele 40:6-8*

⁸ A mugaana pirpir anun Kaarisito i lenbi, “A kum wetabaar baa pa di tuni ma ra kum wetabaar baa di tuntuni, ma ra kum wetabaar di tun raap wai ma ra kum wetabaar u ra aakaina mangamangaan pa u nemi, ma pa u gaaia un diat.” Iaku a kum wetabaar mi di taar taai welaar ma ra kum Naagagon anun Moses. ⁹ Namur Kaarisito i piri

naa, “Baboi, iaau aa waan paat kupi ang paam ot paa anum nemnem.” Ia rakaan wa a mugaana kupi in watur dekdek a werudi. ¹⁰ Iesu Kaarisito i murmur ot paa a nemnem anun God baa i taar taa a panina ut, a wetabaar karom God. I taar taai raa pakaan ku. Ma nuna wetabaar maa i wagomgom pa daat namataan God.

A wetabaar anun Kaarisito i una wa a kum aakaina mangamangaan

¹¹ A bungbung raap a kum tena wetabaar raap diat tur ma diat paam anundiat pinapaam na nilotu, baa diat tuntun wetabaar karom God. Ma a kum wetabaar mi pa diat una laar paa a kum aakaina mangamangaan. ¹² Iaku Kaarisito i taar ta ia ut, a wetabaar karom God u ra kum aakaina mangamangaan anu ra taara. Raa pakaan ku i paami. Anuna pinapaam maa in tur takum, ma pa in paami balet ma. Ma baa ia paam taai i ki taau u ra papaara ot na limaan God. ¹³ Io, mari kunaanga nate i ki walaanga a bung baa God in uwia paa anuna kum ebaar kupi diat a taraam karomi. ¹⁴ Maa un raa wetabaar ku, ia watakado takum paa a taara anun God, diat baa i laana wagomgom diat.

¹⁵ Ma a Takado na Nion kaai i wewapua kaapa taau uni karom daat lenbi,

¹⁶ “A Tadaaru i piri lenbi: Bi ia a kunubu baa ang paami ungaai ma diat,

u ra kum bungbung namur.

Ang ung taa anung kum naagagon u ra balaan-diat,

ma ang timu taai u ra nuknukindiat.” *Ier 31:33*

17 Ma i piri kaai lenbi,

“Anundiat kum aakaina mangamangaan ma
anundiat kum wabulbul u ra naagagon
pang nuk paai balet ma.” *Ier 31:34*

18 Baa God ia una wa a kum aakaina mangamangaan ma ra kum wabulbul u ra naagagon, io, pa ta niba balet ma kup ta wetabaar baa in una wa a kum aakaina mangamangaan.

*A minaatin Iesu i paapa aara aakapi kopi daat
a waan marawaai karom God*

19 A kum tateng liklik, God ia una wa anundaat kum aakaina mangamangaan, io, daat laangalaanga ma pain daat a burut kopi daat a ruk u ra pakaana baa i Taabu Aakit, kabina u ra gaapin Iesu. **20** A minaatin Iesu i paapa aara matakina aakapi baa i waan kup a lalaaun, kopi daat a murmuri. A aakapi maa i waan ruk u ra ina maalu na babaat kutu kup a pakaana baa i Taabu Aakit. Ina maalu maa, ia a panin Iesu ut. **21** Iesu anundaat ngaala na tena wetabaar karom God i ki ma i baboura a taara anun God. **22** Io, baa lenmaa, daat a waan marawaai karom God ma ra lingtatuna u ra balaandaat ma ra nurnur lingtatuna, ma ra nuknukindaat baa i laangalaanga ko ra kum wetakun u ra kum aakaina mangamangaan, kabina maa Iesu ia aapur agomgom taai ma ra gaapina. Daat a waan marawaai karomi ma ra panindaat baa ia gi taai ma ra gomgom na palaa.

23 Daat a tur dekdek u ra nundaat kini walaang ma ra nurnur kup a kum utnaa baa God in paami, baa daat laana wewapua uni. Daat a tur dekdek, ma koku daat waan ingen koni, kabina maa God

in paam ut a kum utnaa baa ia wewelman taau uni. ²⁴ Daat a nuknuk kup ta kum aakapi kipi daat a waangun wetwetalaai a nuknukindaat kipi daat a maari a taara ma daat a paam a kum kokoina pinapaam. ²⁵ Koku daat ngo ko ra nundaat kum kinkini ungaai u ra lotu, welaar ma raa taara diat laana paami. Daat a wadekdek wetwetalaai daat, ma daat a ongor uni, maa kabina muaat baboi naa ia marawaai baa a bung anu ra Tadaaru in waan paat.

Koku daat waan talili

²⁶ Baa daat aa nunura mulu a lingtatuna, iaku pa daat nem na murmuri balet ma, ma daat waan talili balet kup a kum aakaina mangamangaan, pa ta wetabaar balet ma baa in una wa a kum aakaina mangamangaan. ²⁷ Daat a ki walaang maku ma ra bunurut kup a naagagon baa in waan paat, ma ra karangaap na nguan baa in tun araap wa a kum ebaar anun God. ²⁸ Baa ta rudi baa ta tildi ditul a mulaao ungaai u ra wetakun un te baa i wabulbul u ra Naagagon anun Moses, pa din maari, din aak dokoi. ²⁹ Baa te i wakinilik aakit paa Natun God, ma i nuki naa a gaap i ra kunubu, baa di aa wagomgom taai mai ia a utnaa biaa ku, ma i pir aakaka a Nion na maarmaari, lelawaaai, pa in dekdek aakit duk a naagagon na binabaalu karomi? ³⁰ Maa daat nunura God, ia baa i piri naa, “Anung ku a naagagon na binabaalu. Iaau ang babaalu.”

Naag 32:35

Ma i piri kaai lenbi, “A Tadaaru in naagagon anuna taara.”

Naag 32:36

31 In dekdek aakit a bunurut anun te, baa God a lalaauina, in taar a dekdek na naagagon na binabaalu karomi.

Daat a tur dekdek u ra nurnur

32 Muaat a nuk paa a kum bungbung namuga baa muaat aa lo paa a kaapa u ra numuaat lalaauun, ma diat taar a ngaala na mawaat ma ra kum ngunungut karom muaat, iaku muaat tur dekdek ut. **33** U ra kum bungbung maa raa taara diat tataur un muaat, ma diat wakadik muaat namataa ra taara. Ma muaat tur ungaai kaai ma raa taara baa di wakadik diat. **34** Muaat maari aakit diat baa diat ki u ra ruma na karabus ma muaat waraaut diat. Ma muaat gaaia ku baa raa taara diat raa paa anumuaat kum utnaa, maa muaat nunurai naa anumuaat a kum utnaa ingen, baa diat a tur takum, ma diat koina aakit ko ra kum utnaa baa diat raa paai kon muaat.

35 Io mi, koku muaat maadek wa anumuaat dekdek na nurnur, maa in ngaala aakit anumuaat wedok uni. **36** Koku muaat talangan, muaat a tur dekdek kopi muaat a murmur a nemnem anun God, ma namur muaat a lo paa a kum utnaa baa ia wewelman taau uni. **37** Maa a Buk Taabu i piri lenbi,

“Marawaai maku,

ia baa in waan paat, in waan paat ut, ma pa in bilbiling.

38 Te ku baa i nurnur, ang waatungi naa anung tena takado ma in lalaauun.

Ma baa ia waan talili ko ra nurnur,
pang gaaia uni.”

Aab 2:3-4

³⁹ Iaku daat, wakir daat kon diat baa diat waan talili ko ra nurnur ma diat wirua. Daat ko ra taara na nurnur, ma God ia walaaun pa daat.

11

Aawa maa a nurnur

¹ Baa te i nurnur a kukuraaina lenbi, ia nunura mului naa, a utnaa baa i ki walaang kupi, in lo paai ut. Pa i baboi utbaai, iaku i nunurai naa i lingtatuna ut. ² A kum ngaalangaala baa diat lalaau namuga diat nurnur lenmaa, ma God i gaaia un diat, kabina u ra nundiat nurnur.

³ Kabina u ra nurnur daat nunurai naa God i waki a rakrakaan buaal ma ra nuna pirpir. Io, a kum utnaa raap baa daat baboi, God i paam diat ko ra kum utnaa baa pa di baboi.

⁴ Kabina u ra nurnur, Aabel i taar taa a wetabaar karom God baa i koina aakit ko ra wetabaar anun Kaain. Kabina u ra nuna nurnur God i waatungi naa a tena takado, maa God i pir akoina paai u ra nuna wetabaar. A lingtatuna Aabel ia maat, iaku, kabina u ra nuna nurnur, kuri utbaai i pipipir karom daat.

⁵ Kabina u ra nurnur, God i lo wa Enok kupi koku i kariaana a minaat. Pa di baboi balet ma, maa God ia lo paai. Baa God pa i lo paai utbaai, i gaaia aakit un Enok. ⁶ Baa te pa i nurnur, God pa in gaaia laar paai uni. Maa te baa i nem na waan karom God, in nurnur baa God i ki, ma in nurnur kaaai baa God in gaaia pa diat baa diat baat mulu kupi.

⁷ Kabina u ra nurnur, Noaa i paam a paraau, baa i walaaun paa diwaatamaana uni. I taraam karom God, baa i walangoro a watumaarang

anun God karomi u ra kum utnaa baa in waan paat ma pa di baboi utbaai. A nurnur anun Noaa i wapuaana a kum aakaina mangamangaan anu ra taara u ra rakrakaan buaal, ma God i naagagon diat uni. Ma God i waatung Noaa naa a tena takado, kabina u ra nuna nurnur.

⁸ Kabina u ra nurnur, Aabaraam i taraam baa God i wataa paai kupi in waan kup a taamaan baa in kale paai namur. I waan, iaku pa i nunura a taamaan maa i waan kupi. ⁹ Kabina u ra nurnur i ki ku welaar ma ra waira u ra taamaan baa God ia wewelman taai kupi in taar taai taana. A wewelman baa God i wewelman mai karom Aabaraam, namur i ki utkaai karom Aaisaak ma Iaakob. Aabaraam diat, diat lalaau ku u ra kum ruma na sel. Lenkaai maa karom Aaisaak ma Iaakob. ¹⁰ Aabaraam i ki ku welaar ma ra waira u ra taamaan maa, kabina maa i ki walaanga paa a taamaan baa in tur takum. A taamaan maa God ut ia waninaar taai ma ia paam taai.

¹¹ Kabina u ra nurnur, Aabaraam i pet laar paai baa in wangaala paa ta natuna. Diaar ma Saaraa diaar aa takaana ma Saaraa i bi, iaku Aabaraam i nurnur, maa i nunurai naa God baa i wewelman taau karomi in paam ot paai ut. ¹² Lenmaa anuna wuna taara diat mongmongoro welaar ma ra kum naangnaang inaanga u ra maup, ma welaar kaai ma ra woio taanga nakono, baa pa din luk laar paai. Diat waan paat ku kon raa muaana baa i takaana aakaka.

¹³ A taara raap mi diat maat ma ra nurnur. Pa diat paam akoto a kum utnaa baa God ia wewelman taau uni. Diat baboi ku taanga welwelik, ma diat gaaia uni. Ma diat piri un diat ut, naa

diat ki na waira ku, ma diat a lalaau kinalik paa ku main napia. ¹⁴ Baa diat piri lenmi, i kaapa naa diat baatbaat kup anundiat ta taamaan. ¹⁵ Pa diat nuk paa balet ma a taamaan baa diat aa waan koni, kaduk diat a nuknuk paai ma diat a waan talili balet kupi. ¹⁶ Iaku maa anundiat nemnem kup a koina taamaan, a taamaan inaanga u ra maawa. Io, God pa i wawirwir kupi diat a waatungi naa ia anundiat God, maa ia waninaar taa a taamaan kup diat.

¹⁷⁻¹⁸ Kabina u ra nurnur, Aabaraam i taar taa natuna, Aaisaak karom God welaar ma ra wetabaar, u ra pakaana bung baa God i walaari. A lingtatuna, God ia paam taa anuna wewelman karom Aabaraam lenbi, “A kum taptabum diat a waan paat kon Aaisaak.” *Tur 21:12*

Iaku, baa God i walaari, ma i piri naa in aak doko natuna ia raa ot ku, welaar ma ra wetabaar, Aabaraam pa i patut. ¹⁹ Aabaraam i nunurai naa God i pet laar paai kupi in watur paa balet a kum minaat. Maia, i welaar ut lenbaa Aabaraam i watur akoto paa Aaisaak balet ko ra minaat.

²⁰ Kabina u ra nurnur, Aaisaak i pir wadaan taa Iaakob ma Esaau u ra kum utnaa baa in waan paat namur.

²¹ Kabina u ra nurnur, Iaakob, baa marawaai ma in maat, i pir wadaan taa a ru natun Iosep. I ukaala paai ma ra nuna ina buka ma i lotu karom God.

²² Kabina u ra nurnur, Iosep, baa marawaai ma in maat, i pirpir u ra winawaan pari anu ra taara Israael taangirong Aaigipto, ma i wapua ta diat naa diat a lo a kum ururina baa diat a waan.

23 Kabina u ra nurnur, tamaan Moses ma naana diaar walipai tula kalaang namur taa ra nuna binabuta, maa diaar baboi naa a koina naat, ma pa diaar burutaana a naagagon anu ra king.

24 Kabina u ra nurnur, Moses, baa ia baarmaan, pa i mulaoat kupi din waatungi naa diaar naana ma natun Paraao. **25** I pilak paai baa in kariaana kinadik ungaai ma ra taara anun God, ma pa i nemi kupi in murmur a kum aakaina mangaman-gaan baa a gaaiaina pa in iwan. **26** I nuki naa a ngunungut baa in kariaanai u ra iaan Kaarisito i ngaatngaat aakit taa ra kum utnaa na tadaaru irong Aaigipto, maa i nuknuk kup anuna wedok namur. **27** Kabina u ra nurnur, Moses i waan paa taangirong Aaigipto, ma pa i burutaana a kaankaan anu ra king. I tur dekdek kabina maa ia babo taa God, ia baa pa di baboi. **28** Kabina u ra nurnur, Moses i paam a lukaara na waan likaai, ma i wetulaa kupi din aapur a kum papaara bonanaaka ma ra gaap, kupi aangelo na minaat koku i aak doko a kum mugaana naat muaana anu ra taara Israael.

29 Kabina u ra nurnur, a taara Israael diat waan bolo u ra Taar na Taai baa ia magege. Iaku baa a taara Aaigipto diat walaar a winawaan lenmaa, diat kongo raap.

30 Kabina u ra nurnur, a liplip na waat baa i tur lili a taamaan Ieriko i tareng pari, baa a taara Israael diat waan lilili 7 na bung.

31 Kabina u ra nurnur, Raab, a paamuk na tabuan pa i wirua ungaai ma ra taara Ieriko baa pa diat taraam karom God, kabina maa i gaaia

paa a ru tena binabo ino muga anu ra taara Israael.

³² Ma aawa balet ma ang piri? In iwan aakit baa ang akaakur un Gidion, Baaraak, Saamison, Ieptaa, Dewid, Saamuel, ma ra kum propet kaai.

³³ Kabina u ra nurnur a taara mi diat weium ma ra kum mataanitu ingen ma diat uwia raap pa diat. Diat paam a takado na mangamangaan, diat lo paa a kum utnaa baa God i wewelman taai karom diat, ma diat paam baat a waa ra kum laaion. ³⁴ Diat aak doko a kupkup i ra karangaap na nguan, ma diat lalaau pilaa ko ra kum liwan na wineium. Diat baa pa diat dekdek God i wadekdek diat, diat lo dekdek kup a wineium ma diat lu a kum loko na taara na wineium ko ra kum mataanitu ingen.

³⁵ Kabina u ra nurnur, a kum tabuan diat gaaia paa a kum kakundiat baa diat aa lalaau balet ko ra minaat. Raa taara kaai di wakadik aakaka diat, tuk baa diat maat, maa pa diat nemi naa diat a weoro kon God kupi din palaa wa diat. Diat nuk paa a lalaau balet ko ra minaat baa i koina aakit ko ra lalaau min napia. ³⁶ Raa taara di tataur un diat ma di um diat. Raa taara kaai di wi diat ma ra kum sen ma di waruk diat u ra ruma na karabus. ³⁷ Di dukä doko diat ma ra kum waat, di pokò kutu diat kup ruru kukur, di go doko diat ma ra liwan na wineium. Raa taara diat mong ku ma ra pani ra sip ma ra pani ra me, diat daardhaar aakit, di wakadik diat ma di baanaakaka diat. ³⁸ A mangamangaan i ra rakrakaan buaal pa i welaar kup diat a lalaau naliwan uni. Diat lalaau talatalili u ra kum bil na wanua, ma ra kum taangaaai, ma ra kum babaang

na waat ma ra kum tung.

³⁹ Diat raap mi, God i pir akoina pa diat kabina u ra nundiat nurnur. Iaku pa diat paam akoto a kum utnaa baa God ia wewelman taai karom diat, ⁴⁰ maa God ia waninaar taa a utnaa baa i koina aakit kup daat raap. Pa i nemi naa in wakoina muga diat ku. I nemi naa in wakoina ungaai daat ma diat.

12

God i laana watakado a kum natnatuna

¹ Daat nunurai naa mongmongoro na tena nurnur taanga namuga diat tur lili daat ma diat wewapua kaapa u ra nurnur. Io, baa lenmaa, i koina baa daat a rakaan wa a kum mawaat na utnaa baa i laana turbaat daat u ra nundaat winawaan, ma ra kum aakaina mangamangaan baa i laana wi akoto daat. Ma daat a welulu, ma koku daat talanguan u ra welwelulu u ra nundaat weweabaalu, baa God ia waninaar taai kup daat. ² Daat a babo takado kup Iesu, ia baa a kabi ra nundaat nurnur ma ia baa in watawa paa anundaat nurnur tuk in kudulaan. Iesu i maat nate u ra bolo, a utnaa na wawirwir mulu. Iaku pa i nuk paa a wawirwir maa, i taar taa ia ut kupi in kariaana kinadik ma in maat u ra bolo, kabina maa i nunurai naa namur in lo a ngaala na gaaia. Ma mi ia ki u ra papaara ot na kiki na king anun God.

³ Muaat a nuk paa a kum mawaat baa Iesu ia kariaana taai, baa a kum tena aakaina diat paami uni, kupi koku muaat talanguan ma koku muaat ngo ma ra nurnur. ⁴ Muaat weium ma ra kum aakaina mangamangaan, iaku pa di aak

doko muaat utbaai. ⁵ Muaat aa dumaana wa a kum pirpir na wadekdek baa God i piri karom muaat a kum natnatuna lenbi,

“Natunglik, baa a Tadaaru i watakado ui,
 koku u nuki naa a ling biaa ku,
 ma koku u tapunuk baa i pir apuaana anum
 kum aakaina mangamangaan karom ui.

⁶ Maa a Tadaaru i watakado diat baa i maari diat,
 ma i raapu diat baa i waatung diat naa a kum
 natnatuna.”

Pir 3:11-12

⁷ Muaat a tur dekdek u ra kum mawaat, maa ia aakapi baa God i watakado muaat uni. Baa i paami lenmaa i welaar baa muaat a kum natnatuna mulu. Maa woi na naat baa tamaana pa in watakadoi? ⁸ God i laana watakado a kum natnatuna raap. Ma baa pa i watakado muaat, i kaapa baa wakir muaat a kum natnatuna mulu, di buta biaa ta muaat ku u ra aakapi. ⁹ A kum tamtamaandaat taanga min napia diat watakado daat, ma daat aa ru ta diat u ra nundiat kum wawer karom daat. Baa daat paami lenbi, io, daat a taraam mulu kaai karom a Tamaa ra kum niondaat, baa i watakado daat, ma daat a lalaau. ¹⁰ A kum tamtamaandaat taanga min napia diat watakado daat a kinalik na pakaana bung ku, welaar ma ra aakapi baa diat nuki naa i koina. Iaku God i watakado daat kupi daat a koina, ma daat a lo koto paa anuna gomgom na mangamangaan. ¹¹ U ra pakpakaana bung baa God i laana watakado daat, pa daat gaaia uni, daat laana tapunuk ku. Iaku diat baa God i watakado diat ma diat taraam u ra nuna wawer, namur diat a wa a maalmaal ma ra takado na mangamangaan u ra nundiat lalaau.

¹² Io, muaat a wadekdek a kum limaamuaat baa pa i dekdek ma ra kum kakimuaat kaai. ¹³ Ma “muaat a waanwaan u ra takado na aakapi,” *Pir 4:26* kupi a kakimuaat baa pa i dekdek koku i maat, in koina balet ku.

A watumaarang kipi daat a taraam karom God

¹⁴ Muaat a ongor kupi muaat a ki na maalmaal ma ra taara raap, ma muaat a murmur a gomgom na mangamangaan. Baa a lalaauun anun te pa i gomgom, pa in babo a Tadaaru. ¹⁵ Muaat a baboura muaat, kupi koku te i waan ingen ko ra maarmaari anun God, ma koku te i welaar ma ra in mapaan na aakaar na diwaai baa in tawa paat ma in wapurpuruan muaat, ma in baana dur paa ta mongoro. ¹⁶ Muaat a baboura muaat, kupi koku te i paam a paamuk na mangamangaan, ma koku te i nuknuk biaa ku u ra nemnem anun God karomi, welaar ma Esaau, baa i wiura wa anuna kini na munuga un raa pelet na utnaa ku. ¹⁷ Muaat aa nunurai naa namur baa i nemi kupi in lo paa balet a pir wadaan kon tamaana, tamaana i weoro wai maku. A lingtatuna, i luan maku kupi in lo paa balet a pir wadaan maa, iaku pa i baat paa balet ma ta aakapi kupi in puku a utnaa baa ia paam taai.

¹⁸ Pa muaat waan paat u ra taangaai Sinaai welaar ma ra taara Israael. A taangaai baa diat baboi ut. A nguan i kupkup iaai, ma diat babo a baboto ma ra marut na baakut ma ra ngaala na dadaip iaai. ¹⁹ Diat walangoro in ingaa ra in tawuru, ma in ingaan raa baa i pirpir. Baa diat walangoroi, diat aaringi naa koku ma i pirpir

karom diat, ²⁰ maa diat burut aakit u ra naagagon lenbi, “Baa ta muaana in paam taa taangaai maa, baa ta wewagua, din duka dokoi.” *Pin 19:12-13*
²¹ A kum utnaa maa baa diat baboi i waburutaana aakit diat, ma Moses i piri naa, “Iaau burut, ma iaau dadader.” *Naag 9:19*

²² Iaku maa, muaat aa waan paat u ra taangaai Sion, ia Ierusalem inaanga u ra maawa, a taamaan anun God, baa a lalaauina. Muaat aa waan paat karom a kum aaraarip na aangelo baa pa din luk laar pa diat, baa diat ki ungaai ma ra gaaia. ²³ Muaat aa waan paat u ra kini ungaai anu ra kum mugaana natnatun God, diat baa di aa timu taa a kum iaandiat inaanga u ra maawa. Muaat aa waan paat karom God, ia baa a Tena Naagagon anu ra taara raap, ma karom a nio ra kum tena takado, baa God ia watakado aakit pa diat, ²⁴ ma karom Iesu, ia baa i paam taa a matakina kunubu ungaai ma daat, ma karom a gaapina, baa di aa aapaapur taau mai. A gaap mi i wewapua u ra kum utnaa baa i koina aakit taa ra kum utnaa baa a gaapin Aabel i wewapua uni.

²⁵ Muaat a baboura muaat, kupi koku muaat patut kon God baa i pirpir. Diat baa pa diat taraam karomi baa i watumaarang diat irong u ra taangaai Sinaai, pa diat kalaa ino laar paai ko ra naagagon na binabaalu. Io, i lingtatuna aakit, daat kaai pain daat a kalaa ino laar paai, baa daat waan ingen ku kon ia baa i watumaarang daat taanginaanga u ra maawa. ²⁶ Baa God i pirpir karom a taara Israael irong u ra taangaai Sinaai in ingaana i taang a rakrakaan buaal. Iaku mi, ia wewelman taau lenbi, “Raa pakaan balet ang

taang a rakrakaan buaal, ma wakir a rakrakaan buaal ku, a maawa utkaai.”

Aag 2:6

²⁷ Baa God i piri lenbi, “Raa pakaan balet,” a kukuraaina baa in lo wa a kum utnaa baa i talaaur ku, a kum utnaa baa ia waki ta diat. In lo wa diat kupi a kum utnaa baa pa din laaur laar pa diat, diat a tur ut.

²⁸ Io, daat a waatung wakaak karom God, kabina maa daat aa paam akoto a mataanitu baa pa in talaaur. Daat a lotu karom God ma ra urur ma ra bunurut baa i welaar ma ra nuna nemnem, ²⁹ kabina maa anundaat God i welaar ma ra karangaap na nguan, baa in aan araap wa a kum utnaa raap.

13

A mangamangaan baa God in gaaia uni

¹ Koku muaat ngo ma ra maarmaari wetwe-talaai karom muaat, maa muaat tateina u ra nurnur. ² Muaat a laana gaaia paa a kum waira. Maa raa taara baa diat paam a mangamangaan maa diat aa gaaia paa a kum aangelo, iaku maa pa diat nunurai. ³ Muaat a nuk pa diat baa diat ki u ra ruma na karabus, welaar ma baa muaat karabus ungaai utkaai ma diat. Muaat a nuk pa diat kaai baa di baanaakaka diat, welaar ma baa di baanaakaka muaat utkaai.

⁴ I koina baa muaat raap, muaat a ru a kini na tinaulaa, ma koku ta dur na mangamangaan in ki uni. Maa God in naagagon te baa i paam aakaina un ta tabuan anun te ingen, ma te kaai baa i paam a kum paamuk na mangamangaan.

5 Muaat a baboura muaat kupi muaat a laangalaanga ko ra ngaala na nemnem kup a maani. Muaat a gaaia ku u ra wetabaar anun God baa ia ki karom muaat. Maa ia ut ia pir taai lenbi,
“Pang maadek wa ui,
ma pang waan kon ui.”

Naag 31:6

6 Io, pa daat a burut, daat a piri ku lenbi,
“A Tadaaru anung tena wewaraaut,
io, pang burut.

Aawa maa a taara diat a paami un iaau?” *Kele 118:6-7*

7 Muaat a nuk paa anumuaat kum mukmuga, baa namuga diat wer muaat u ra pirpir anun God. Muaat a nuk paa anundiat mangaana lalaaun, ma muaat a murmur anundiat nurnur. **8** Iesu Kaarisito i welaar raap ku u ra kum bungbung namuga, ma mari, ma namur ma pa in raap. Anuna mangamangaan pa in raaungaana.

9 Koku muaat nuk akoto a kum aalawur mangaana wawer baa in ben araara muaat. I koina baa a maarmaari anun God in wadekdek a niondaat. Baa daat murmur a kum naagagon u ra utnaa na winangaan pa in wadekdek a niondaat, ma pa in waraaut diat baa diat murmuri.

10 Iaku anundaat luwu na tuntun wetabaar i ki, ma pa te i mulaaoit a kum tena wetabaar karom God kupi diat a wangaan koni. **11** A mukmuga na tena wetabaar karom God i laana lo ruk a gaap i ra kum wewagua u ra pakaana baa i Taabu Aakit, kup a wetabaar baa in una wa a kum aakaina mangamangaan. Iaku, a kudulaana pani ra kum wewagua maa di tun wa diat nataamaan ko ra liplip i ra taamaan. **12** Lenkaai maa Iesu i

kariaana ngunungut ma i maat nataamaan ko ra liplip i ra ngaala na taamaan, kipi in wagomgom a taara ma ra gaapina ut, kipi diat a taara anun God. ¹³ Io, i koina baa daat a waanwaan karomi kuraa ut nataamaan ko ra liplip i ra taamaan, ma daat a kariaana wawirwir ungaai mai. ¹⁴ Maa kabina wakir anundaat ta taamaan main baa in ki takum. Daat kiki walaang kup a taamaan baa namur in waan paat.

¹⁵ Io, lenmaa, u ra bungbung raap daat a pir walaawa paa God, u ra iaan Iesu. A pir walaawa mi in welaar ma ra wetabaar baa daat taari karom God, baa a waandaat i wapuaana a iaana. ¹⁶ Koku muaat dumaanai kipi muaat a paam a kum kokoina pinapaam ma muaat a tabaara a taara. Baa muaat paami lenmaa, i welaar ma ra wetabaar karom God baa i gaaia uni.

¹⁷ Muaat a taraam karom anumuaat kum mukmuga, ma muaat a ru anundiat kum wetulaa, maa diat baboura muaat, ma namur diat a wewapua kaapa namataan God u ra nundiat kum pinapaam karom muaat. Baa muaat taraam karom diat, diat a gaaia u ra nundiat kum pinapaam. Iaku, baa pate, diat a papaam ma ra tapunuk, ma pa in waraaut muaat.

¹⁸ Muaat a aaraaring un miaat. Miaat nunura lingtatunai naa a nuknukimiaat pa i takuna miaat un ta utnaa, ma miaat nemi naa anumiaat mangamangaan in takado u ra kum utnaa raap. ¹⁹ Ma iaau aaring dekdek muaat, kipi muaat a aaraaring, baa God in tula talili gagaa wa iaau balet karom muaat.

A niaaring kup a wewaraaut anun God

20 God na maalmaal i watur paa balet anundaat Tadaaru Iesu ko ra minaat. Iesu, ia a ngaala na tena baboura sip baa i taar taa a gaapina ut kipi in paam a kunubu baa in tur takum.

21 Iaau aaraaring karom God kipi in wadekdek muaat ma ra kum koina mangamangaan raap, kipi muaat a murmur anuna nemnem. Iaau aaraaring kaai, baa u ra pinapaam anun Iesu Kaarisito, God in wakoina daat welaar ut ma ra nuna nemnem. Daat a pir walaawa paai, pa in raap ma pa in raap. Aamen.

A tintinip na pirpir na maarmaari

22 A kum tateng liklik, iaau aaring pa muaat kipi muaat a walangoro wakaak a pirpir na wewaraaut mi, maa a buk mi iaau timui karom muaat wakir i iok. **23** Mi ang wapua muaat, naa a teindaat Timoti, di aa wapari wai ko ra ruma na karabus. Baa in waan paat gagaa urin, io, mir raap mir a waan paat karom muaat.

24 Muaat a taar anumiaat maarmaari karom anumuaat kum mukmuga raap, ma karom a taara raap anun God. Diat kaai taangirong Itali diat taar anundiat maarmaari karom muaat.

25 A maarmaari anun God in ki karom muaat raap.

BUK TAABU MATAKIN
The New Testament in the Ramoaaina Language of
Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Ramoaaina long
Niugini

copyright © 2006 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ramoaaina

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-09-20

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

d012ec6e-d199-5aa4-85c8-36d400ff7b21